

DOŽIVOTÍ

Přítomnost 2007

Při posuzování pachatelů nejzávažnějších trestných činů je znalci klinickému psychologovi kladena velmi obtížná otázka: *Jaká je pravděpodobnost resocializace osobnosti obviněného?* Doživotní tresty se ukládají pachatelům u kterých je pravděpodobnost resocializace nulová či nízká. K tomu je třeba uvést, že pojem resocializace je nejasný a proto jsme navrhli a používáme tuto definici: *Z psychologického hlediska je **resocializace** proces převýchovy osobnosti postavený na učení se novým postojům, normám, hodnotám, názorům a vzorcům chování. Úspěšnost tohoto procesu závisí na míře postojové otevřenosti, na ochotě měnit hodnotovou orientaci, na ochotě podřizovat se novým sociálním normám, přijímat nové vzorce chování, akceptovat autority a ujímat se nových sociálních rolí.*

Je nesporné, že trest doživotí u nás nahrazuje trest smrti, je ukládán vícenásobným vrahům a jeho hlavním smyslem je chránit společnost před vysoce nebezpečnými jedinci, nejčastěji diagnostikovanými jako osobnosti těžce psychopatické, nyní mezinárodně definované takto:

F 60. 2 Dissociální porucha osobnosti

prevalence 3-6 % mužů, 1 % žen

(dříve - amorální, antisociální, asociálně psychopatická, sociopatická osobnost,

- deficit ega, defektní superego, chatrné svědomí, chybí empatie, víra, láska, zvýšená agresivita, narcistické rysy)

- a) nelítostný nezájem o city druhých*
- b) neotřesitelný a trvalý postoj nezodpovědnosti a bezohlednosti vůči společenským normám, pravidlům a závazkům*
- c) neschopnost udržet trvalé vztahy*
- d) nízká frustrační tolerance a nízký práh pro spuštění agrese včetně násilí*
- e) neschopnost pocitů viny a poučení ze zkušenosti, zvláště trestu*
- f) presumpce viny jiných, racionalizace jednání, které vede ke konfliktům se společností*

Starší učebnice kriminologie uváděly, že zločin vraždy nemají recidivy, tedy, že pokud si vrah odpykal trest, tak na svobodě svůj čin nezopakuje. To však u nás již řadu let neplatí a vyskytly se případy, kdy propuštěný vrah vraždil znovu. Navíc ze samotné definice dissociální osobnosti plyne malá pravděpodobnost změny a proto považuji úvahy o ukončení doživotního vězení po 20 či 25 letech za značně rizikové.

V každém případě jsem přesvědčen, že by na tento krok neměl být právní nárok. Na druhou stranu je proti mému přesvědčení definitivnost jakéhokoliv lidského soudu a úplná rezignace na možnost nápravy. V základech této civilizace je prosba *a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům* a na tuto zásadu bychom neměli nikdy zapomenout, neměli bychom se jí zpronevěřit ani v těchto extrémních případech. Proto se domnívám, že odsouzený by měl mít možnost o propuštění požádat, měl by být znovu znalecky posouzen a míra jeho resocializace by měla být znovu zvážena. K tomu je však třeba dodat, že proces resocializace také záleží na tom, zda s odsouzeným někdo systematicky převýchovně pracuje a zda po výkonu trestu následuje postpenitenciární péče. Zde si myslím, že více dobré práce u nás vykonávají vězeňští duchovní než psychologové.

Přestože zde jsem tedy značně skeptický k možnostem našeho vězeňství v otázkách převýchovy a resocializace těžkých psychopatů, jsem přesvědčen, že možnost ukončení doživotního trestu by měla být jako výjimečná zachována, neboť pozitivní změnu nemůžeme nikdy vyloučit.